

Contribucions

In memoriam, Joan Girbau

El passat dia 2 de febrer va morir el nostre company i amic Joan Girbau i Badó. Ha estat un referent de la matemàtica catalana i peça clau en la gran evolució que va experimentar la ciència en el nostre país. Pertany al grup de persones que als anys 70 i 80 van transformar, enfortir i homologar la recerca i la docència en matemàtiques que es feia a Catalunya.

És per això que la Societat Catalana de Matemàtiques ha considerat adient dedicar unes pàgines de la *SCM/Notícies* a reproduir vivències de les persones que el varen tenir més a prop per tal que la seva personalitat i aportacions científiques siguin més conegudes a la comunitat matemàtica catalana.

Joan Girbau va néixer a Barcelona el 1942. Es va llicenciar a la Universitat de Barcelona el 1964. Acabada la carrera, la precària situació matemàtica a Catalunya el va dur inicialment a assistir quinzenalment a París a un curs impartit al Collège de France i, posteriorment, a uns cursos avançats intensius a Itàlia, fins que l'any 1970 s'establí a París per treballar en la tesi doctoral sota la direcció del professor André Lichnerowicz. La tesi es va titular *Algunos resultados sobre cohomología de las variedades Kählerianas*, i es va llegir a Barcelona el

desembre de 1971, constant com a director el Dr. J. Vaquer ja que en aquelles èpoques un professor estranger no podia dirigir una tesi d'una universitat espanyola.

S'incorporà a la Universitat Autònoma de Barcelona el 1972 primer com a professor agregat interí de la Secció de Matemàtiques en la qual ell era un dels dos únics doctors. Poc després va ser professor agregat numerari, primer, i catedràtic el 1976.

Joan Girbau i Badó

En record del nostre col·lega Joan Girbau

Manuel Castellet

Company i amic de Joan Girbau

Joan Girbau ingressà a la Universitat de Barcelona l'any 1959 amb la intenció d'estudiar Farmàcia. Com que, aleshores, el primer curs era comú per a diverses llicenciatures, hagué d'estudiar matemàtiques, física, química, biologia i geologia, i en paraules d'ell mateix, "en

Teixidor em va captivar". En Teixidor era el doctor Josep Teixidor i Batlle, que aleshores era catedràtic de matemàtiques i nou anys més tard seria membre de l'Institut d'Estudis Catalans i Joan Girbau s'oblidà de la Farmàcia per estudiar Matemàtiques, que, aleshores, encara

es deia Ciències Exactes. La frase del doctor Teixidor que el va captivar era: «començarem com si no sabéssim res i a partir d'aquí ho construirem tot».

Ja com a professor a la Universitat Autònoma va crear un grup de recerca en geometria diferencial, que posteriorment va ampliar a l'anàlisi global i a aspectes teòrics de la teoria de la relativitat general. Precisament en aquest camp va publicar el 1993 el llibre *Geometria diferencial i relativitat*, que, recentment, ha estat reeditat en versió electrònica per la Societat Catalana de Matemàtiques. Per cert, el pròleg del llibre només el pot haver escrit un geni. Ell ho era. Fou un dels fundadors del Departament de Matemàtiques de l'Autònoma, en el qual la seva opinió fou sempre respectada, i va col·laborar en recerca amb diversos investigadors estrangers, sobretot europeus.

Ben aviat Joan Girbau va començar a relacionar-se amb l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1978 com a secretari de la refundada Secció de Matemàtiques de la Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, de la qual fou president de 1986 a 1990, any en què va ingressar com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans. En aquesta casa, va actuar de secretari, i posteriorment de tresorer de la Secció de Ciències i Tecnologia, de delegat de l'Institut a la Societat Catalana de Matemàtiques durant anys, membre del Consell del Centre de Recerca Matemàtica i patró de la Fundació Ferran Sunyer i Balaguer, aportant en tots els casos el seu bon criteri. L'any 1997 li fou atorgada la medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic.

Permeteu-me que parli de quatre aspectes, no acadèmics, que perfilen la seva identitat.

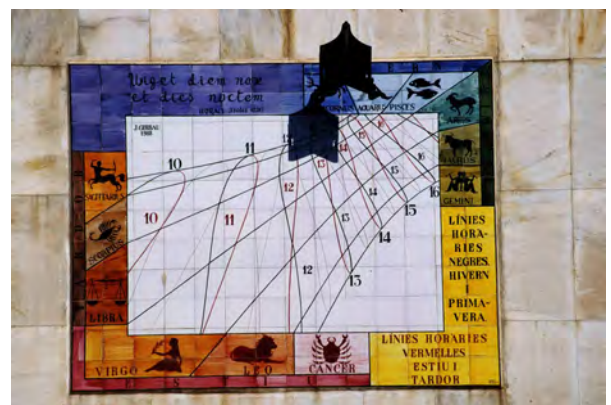
El seu pare, un tractant en fruites, va morir l'estiu abans que en Joan entrés a estudiar a la universitat. Joan Girbau a qui avui recordem, durant els seus estudis es llevava cada dia a les 4 del matí, per anar al Born i repartir la fruita a diferents mercats; i cada cap de setmana se n'anava a Zaidín, a la vall del Cinca, per revisar unes plantacions de pomeres que havia plantat el seu pare.

Aficionat a la música de petit, s'hi apassionà de més gran, tocava diversos instruments. Re-

cordo com tocava la flauta, gravava obres de Bach, a l'orgue, resseguint diverses vegades la partitura amb la flauta i gravant-les amb un magnetòfon a diferents velocitats; el resultat era un veritable Bach. De la música va passar a l'òpera, assistia juntament amb la seva dona, Montserrat Roura, a les principals sales d'Europa, i n'escoltava a casa seva, amb un equip de reproducció d'imatge i de so de màxima qualitat.

Expert en l'obra científica de Carl Friedrich Gauss, s'identificava tant amb ell, que no només el vam veure alguna vegada vestit com si fos Gauss, sinó que va escriure una novel·la excel·lentment documentada sobre la biografia de Gauss, *L'home de la campana*.

I acabo amb la gnomònica, l'estudi i la construcció de rellotges de sol, ciència en la qual, a partir d'un divertimento d'estiu, assolí l'excel·lència en el disseny d'aquests rellotges amb la màxima precisió i el màxim rigor.

Facultat de Ciències, UAB

Soci fundador de la Societat Catalana de Gnomònica, va construir un zenitògraf, rellotge horitzontal tradicional, que marca l'hora solar de Greenwich, però, a més, té el dibuix d'un mapamundi deformat convenientment de tal manera que l'ombra del gnòmon sobre el mapamundi sempre és un meridià: el meridià sobre el qual passa el Sol en aquell instant.

Imaginació, rigor i bonhomia, en tots els actes de la seva vida.

Moltes gràcies, Joan.